

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2020. gada 3. augustā

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Ineta Ziemele, tiesneši Daiga Rezevska un Jānis Neimanis,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..],[..] un [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēji) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 130/2020),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēji lūdz Satversmes tiesu:

1.1. atzīt Valsts fondēto pensiju likuma 3.¹ panta pirmo daļu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. un 105. pantam un spēkā neesošu no spēkā stāšanās dienas;

1.2. atzīt Ministru kabineta 2019. gada 13. augusta noteikumu Nr. 365 „Noteikumi par valsts fondētās pensijas kapitāla izmantošanu” (turpmāk – noteikumi Nr. 365) 2. punktu par neatbilstošu Satversmes 91. un 105. pantam un spēkā neesošu no spēkā stāšanās dienas.

2. Valsts fondēto pensiju likuma 3.¹ panta pirmā daļa paredz, ka fondēto pensiju shēmas dalībniekam ir tiesības izvēlēties, kā tiks izmantots viņa fondētās pensijas kapitāls, ja šis dalībnieks nomirst pirms vecuma pensijas pieprasīšanas (tai skaitā priekšlaicīgi) dienas, proti:

- 1) to ieskaita valsts pensiju speciālajā budžetā;
- 2) to pievieno fondēto pensiju shēmas dalībnieka norādītās personas fondētās pensijas kapitālam;
- 3) to manto Civillikumā noteiktajā kārtībā.

Savukārt noteikumu Nr. 365 2. punkts attiecas uz kārtību, kādā fondēto pensiju shēmas dalībnieks izdara izvēli, un tas paredz: „Fondēto pensiju shēmas dalībnieks iesniedz aģentūrā iesniegumu. Iesniegumā norāda vienu no Valsts fondēto pensiju likuma 3.¹ panta pirmajā daļā noteiktajām fondētās pensijas kapitāla izmantošanas iespējām.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata lieta ir ierosināma, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. un 3. punktam Satversmes tiesa izskata lietas par likuma un Ministru kabineta noteikumu normu

atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēji ir tiesīgi iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajai daļai konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka tai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts kopsakarā ar 19.² panta sestās daļas 1. punktu prasa pieteikumā šādu uzskatu juridiski pamatot.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka personas pamattiesību aizskārums ir konstatējams, ja: pirmkārt, personai Satversmē ir noteiktas konkrētās pamattiesības, proti, apstrīdētā norma ietilpst konkrēto pamattiesību tvērumā; otrkārt, tieši apstrīdētā norma aizskar personai Satversmē noteiktās pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 23. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2016-02-01 5. punktu*).

No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzēju radniece nomira, nesaņiedzot pensijas vecumu. Viņa bijusi valsts fondēto pensiju shēmas dalībniece ar uzkrātu pensijas kapitālu. No (datums) līdz (datums) šai personai progresējusi smaga slimība, tāpēc viņas rīcībspēja un adekvātums bijis būtiski ierobežots. Savukārt (datums) šī persona mirusi.

Pieteikuma iesniedzēji norāda, ka atbilstoši Valsts fondēto pensiju likuma 3.¹ panta pirmajai daļai un noteikumu Nr. 365 2. punktam (turpmāk – apstrīdētās normas) fondēto pensiju shēmas dalībniekam esot aktīvi jāpauž sava griba, izdarot izvēli par fondētās pensijas kapitāla izmantošanu un iesniedzot iesniegumu Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā. Smaga veselības stāvokļa

dēļ Pieteikuma iesniedzēju radniecei jau kādu laiku pirms apstrīdēto normu spēkā stāšanās 2020. gada 1. janvārī vairs neesot bijis iespējams īstenot savas tiesības uz īpašumu. Tādējādi persona tikusi diskriminēta, pamatojoties uz viņas veselības stāvokli.

Pieteikuma iesniedzēji kā šīs personas likumīgie mantinieki par savu un šīs mirušās personas tiesību aizskārumu uzzinājuši līdz ar mantojuma atklāšanos (**datums**), kad konstatēts, ka viņas uzkrātais pensijas kapitāls ir zudis.

Satversmes tiesa jau vairākkārt atzinusi, ka Satversmes 105. pants paredz visaptverošu mantiska rakstura tiesību garantiju. Ar „tiesībām uz īpašumu” saprotamas visas mantiska rakstura tiesības, kuras tiesīgā persona var izlietot par labu sev un ar kurām tā var rīkoties pēc savas gribas (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 3. jūlija sprieduma lietā Nr. 2014-12-01 14.1. punktu*). Savukārt ar „īpašumu” šajā pantā saprotams vai nu „eksistējošs īpašums” vai līdzekļi, ieskaitot prasījumus, attiecībā uz kuriem pieteicējs var pamatot, ka tam ir vismaz tiesiska paļāvība uz efektīvu īpašuma tiesību iegūšanu (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 19. jūnija sprieduma lietā Nr. 2010-02-01 5.2. punktu un 2018. gada 18. decembra sprieduma lietā Nr. 2016-04-03 18.5. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēji nav pamatojuši, ka viņiem būtu radušās tiesības vai tiesiskā paļāvība uz mirušās radnieces valsts fondētās pensijas kapitāla iegūšanu savā īpašumā. Pieteikumā vien norādīts, ka aizskartas Pieteikuma iesniedzēju kā likumīgo mantinieku, kuriem liegts pievienot mirušās radnieces uzkrāto pensijas kapitālu viņu mantojuma masai, būtiskas intereses. Turklāt, pēc Pieteikuma iesniedzēju ieskata, apstrīdētās normas aizskar viņu pamattiesības, jo neparedz automātisku jeb Civillikumā noteiktu īpašuma mantošanas kārtību. Taču apstrīdētās normas regulē kārtību, kādā valsts fondēto pensiju shēmas dalībnieks var izteikt savu gribu par sava uzkrātā pensijas kapitāla izmantošanu, nevis pašas par sevi paredz to, ka uzkrāto pensijas kapitālu personas nāves pirms pensijas vecuma iestāšanās gadījumā neieskaita likumīgo mantinieku mantojuma masā. Vispārīgo kārtību, ka gadījumā, ja persona nav izdarījusi izvēli saskaņā ar Valsts fondēto pensiju likuma 3.¹ panta pirmo daļu un mirusi pirms pensijas vecuma sasniegšanas, fondētās pensijas kapitālu ieskaita valsts pensiju speciālajā

budžetā, paredz minētā likuma 8. panta otrā daļa. Ņemot vērā minēto, Pieteikuma iesniedzēji nav pamatojuši, kā tieši apstrīdētās normas radītu viņu kā potenciālo mantinieku īpašuma tiesību aizskārumu.

Savukārt attiecībā uz Satversmes 91. pantā noteikto pamattiesību aizskārumu pieteikumā norādīti argumenti vienīgi saistībā ar to, ka apstrīdētās normas esot radījušas diskriminējošu attieksmi pret viņu mirušo radnieci. Tādējādi Pieteikuma iesniedzēji nav pamatojuši arī to, kā apstrīdētās normas aizskar tieši viņiem Satversmes 91. pantā noteiktās tiesības.

Līdz ar to pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktā, 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..],[..] un [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 130/2020).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Ineta Ziemele